

TVOJ VLASTNÝ SVET DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA

SVETOVÁ
ORGANIZÁCIA
DUŠEVNÉHO
VLASTNÍCTVA

TVOJ VLASTNÝ SVET DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA

Obsah

ÚVOD	3
AUTORSKÉ PRÁVO	4
PATENTY	6
DIZAJNY	8
OCHRANNÉ ZNÁMKY	10
ZEMEPISNÉ OZNAČENIA	11

Tvoj vlastný svet duševného vlastníctva

Vedel si, že duševné vlastníctvo je všade okolo teba? Každý deň je bežný študent obklopený výrobkami, ktorých súčasťou je duševné vlastníctvo - počnúc oblečením, ktoré nosíš, cez knihy, ktoré máš v taške, až po hudbu, ktorú počúvaš? Čo si väčšina z nás neuvedomuje je fakt, že duševné vlastníctvo je všade okolo nás.

Čo je duševné vlastníctvo? Zahŕňa produkty ľudského umu - ovocie ľudskej tvorivosti a vynaliezavosti. Je s nami dennodenne, od súmraku do úsvitu, keď sme v škole, keď sa stretávame s priateľmi a dokonca aj keď spíme. Existujú dva druhy duševného vlastníctva. Prvým z nich je priemyselné vlastníctvo, ktoré zahŕňa vynálezy (patenty), ochranné známky, dizajny a zemepisné označenia. Druhým je autorské právo a práva s nim súvisiace. Sem patrí široká škála literárnych a umeleckých diel, písaných, hraných alebo nahraných. Čítaj ďalej a dozvieš sa viac o rozličných aspektoch duševného vlastníctva a jeho vplyvnom postavení v našom živote.

Vitaj vo svojom svete
duševného vlastníctva...

AUTORSKÉ PRÁVO

Autorské právo je právny termín opisujúci práva patriace autorom širokej škály literárnych a umeleckých diel. Autorské právo zabezpečuje autorom výhradné práva na využívanie ich vlastných diel, alebo na poskytnutie oprávnenia na ich používanie iným osobám a tým získanie finančného ohodnotenia. Navyše, práva súvisiace s autorským právom zabezpečujú ochranu aj pre výkonných umelcov (ako napr. hudobníkov a hercov), producentov a vysielateľov.

Autorské právo a jeho finančné výhody zvyčajne trvajú najmenej 50 rokov po autorovej smrti, a v niektorých krajinách sa tieto práva predĺžili až na 90 rokov od autorovej smrti. Keď uplynie doba ochrany autorského práva, dielo sa stáva verejne prístupné a jeho šírenie je povolené, ale autorstvo bude navždy patriť tomu, kto dielo vytvoril.

Najväčšou obavou vlastníkov autorských práv je porušenie ich práv formou pirátstva a falšovania. Aj súčasné polemiky, týkajúce sa napríklad peer-to-peer sietí a zdieľania súborov, sú v podstate o porušovaní autorského práva a pirátstve, keďže v mnohých prípadoch vlastníci autorských práv nedostávajú kompenzáciu za šírenie ich diel.

Napríklad aj obsah rucksaka môže byť mozaikou duševného vlastníctva. Vnútri môžeš nájsť všetky druhy materiálov, na ktoré sa vzťahuje autorsko-právna ochrana, ako napríklad knihy, softvér, CD-čka, alebo notový zápis piesne.

Na každom CD je autorskými právami chránená tak nahraná hudba ako aj obal.

Písané slová vnútri knihy sú chránené autorskými právami, tak ako aj grafická úprava obalu a vnútra knihy.

PATENTY

Patenty chránia vynálezy a poskytujú výhradné práva majiteľovi patentu, čo znamená, že patentovaný vynález nemôže byť vyrábaný, distribuovaný alebo predávaný bez súhlasu majiteľa patentu. Patentová ochrana sa zvyčajne udeľuje na 20 rokov. Keď patent zanikne, končí aj jeho ochrana a vynález sa stáva voľne prístupným verejnosti, čím sa stane prístupným pre všeobecné komerčné využitie.

Patenty poskytujú nielen ochranu, ale sú pre vynálezcov aj zdrojom uznania a materiálneho ohodnotenia, ale zároveň obohacujú technické vedomosti vo svete. Majitelia patentov sú povinní zverejniť informácie o svojom vynáleze, ktoré slúžia ako hodnotný zdroj pre iných vynálezcov, ako aj inšpirácia pre budúcich výskumníkov a vynálezcov. Patenty tiež umožňujú vynálezcom zarobiť si pomocou svojho vynálezu na živobytie. Sú ako komodity, ktoré sú obchodovateľné - môžu sa kupovať a predávať. Napríklad, pokiaľ nedokáže majiteľ patentu vyrábať a predávať svoj vynález, môže udeliť licenciu spoločnosti, ktorá má na to prostriedky.

Hodinky sú niečo, čo nosíš každý deň, ale pozastavil si sa niekedy nad tým, koľko myšlienok, vynaliezavosti a tvorivosti – teda „surovín“ duševného vlastníctva – sa vynaložilo na ich vývoj? Od patentov digitálneho displeja, zapínania a číselníka až k dizajnu ciferníka a remienka, hodinky sú plné predmetov duševného vlastníctva. Ochranná známka výrobcu je tiež rozlišovacou a hodnotnou črtou hodiniek, zvyčajne je umiestnená na ciferníku.

S láskavým dovolením:
Swatch AG 2004

Takmer všetko obsahuje predmety duševného vlastníctva. Dokonca aj tvoje sandále majú patentovaný nosný a upínací systém, ako aj dizajnom chránený vzhľad remienkov a tvar podrážky. Ochranná známka výrobcu sa takmer vždy nachádza niekde na sandáloch - prispievajúc tak k ich vzhľadu a hodnote.

Tvoje obľúbené džínsy sú niečo, čo by si nikdy nepovažoval za produkt duševného vlastníctva. Napriek tomu však každé džínsy súvisia s patentmi, dizajnmi a ochrannými známkami. Zips je napríklad patentovaný vynález, zatiaľ čo cvoky, záplaty a prešívanie sú časťami dizajnu. Napokon, všetky džínsy majú ochrannú známku výrobcu aspoň na jednom, ak nie na viacerých miestach.

DIZAJNY

Dizajny, pôvodne známe pod názvom „priemyselné vzory“, sú ornamentálne alebo estetické prvky predmetu. Tieto dizajny robia predmet príťažlivejším a vizuálne zaujímavejším, čím prispievajú k jeho komerčnej hodnote. Z tohto dôvodu sú registrované a chránené. Majiteľovi registrovaného dizajnu sa zabezpečuje výhradné právo voči neoprávnenému kopírovaniu a imitácii dizajnu. Tento druh ochrany napomáha ekonomickému rozvoju tým, že v priemysle, ako aj v tradičnom umení a remeslách, podporuje tvorivosť. Navyše pomáha pri propagácii inovatívnych a esteticky atraktívnych výrobkov, čím umožňuje zákazníkovi väčšiu možnosť výberu.

Funkcia dizajnu je podobná funkcii ochranej známky a to tým, že výrobok určitého tvaru alebo vzhľadu, môže byť identifikovaný tak jednoducho ako pomocou ochranej známky, čoho výsledkom môže byť zvýšenie komerčnej hodnoty výrobku. Navyše, vďaka týmto dizajnom je mnoho výrobkov, ktoré dnes využívame, omnoho účinnejších, atraktívnejších a viac prispôsobivejších našim neustále sa meniacim potrebám. Platí to o všetkých výrobkoch, od topánok až k počítačom.

Slnéčné okuliare sú dôkazom dôležitosti registrácie dizajnu. Možno dôležitejšie ako spôsob výroby, alebo proces tónovania skiel (patentované metódy) je dizajn rámov a tvaru skiel. Keďže ochranné známky, ktoré sa nachádzajú na väčšine slnečných okuliarov musia byť malé, je to práve celkový estetický vzhľad, ktorý pridáva slnečným okuliarom na hodnotu.

Veľkosť, tvar, farba a celkový vzhľad mobilného telefónu súvisí tak s jeho príťažlivosťou pre zákazníkov, ako aj s tým ako v skutočnosti mobilný telefón funguje. Mobilný telefón vďačí za svoj vzhľad práve dizajnu. Technológia použitá na jeho anténe, mikrofóne, reproduktore a vnútornom čipe je chránená patentmi. Navyše, telefón sám osebe nesie aj ochrannú známku výrobcu.

© 2003 Nokia. Nokia je registrovanou ochrannou známkou spoločnosti Nokia.

Mali ste čo i len tušenie,
že v niečom takom
malom sa môže ukrývať
tolko duševného
vlastníctva?

OCHRANNÉ ZNÁMKY

Ochranné známky sú rozlišovacie znaky, ktoré navzájom odlišujú určité tovary a služby. Registrovaná ochranná známka zabezpečuje ochranu jej majiteľovi tým, že poskytuje výhradné právo na jej používanie pri označovaní tovarov a služieb, alebo právo autorizovať inú osobu na jej používanie. (Doba ochrany ochrannej známky trvá zvyčajne 10 rokov, ale môže byť neustále obnovovaná.) Keďže si zákazníci spájajú určité ochranné známky s určitými výrobkami, prestíž a reputácia spojené s ochrannou známkou sú dôležité. Spotrebiteľmi dobre prijatý výrobok sa stáva rozpoznateľnou ochrannou známkou, ktorá je týmto známejšou a tak zvyšuje celkovú hodnotu tohto výrobku ako aj iných výrobkov s touto ochrannou známkou. Ochranná známka môže byť tiež využitá na vytvorenie imidžu alebo štýlu výrobku.

Súčasná falšovanie je pre majiteľov ochranných známok najväčšou hrozbou. Falšovatelia neoprávnene používajú alebo kopírujú registrované ochranné známky a využívajú ich reputáciu pri predaji nepravých tovarov. Napríklad, kopírované spotrebné tovary ako je oblečenie alebo doplnky, sú dostupné pod takmer všetkými známymi značkami. Tieto imitácie však nedisponujú rovnakou kvalitou a vysokou remeselnou vypracovanosťou ako originály.

Ruksak nesie na sebe ochrannú známku výrobcu, dizajn (vzhľad, tvar, farba), ako aj patentované vynálezy ako ergonomické popruhy a nepremokavosť. Mnohé z týchto prvkov napomáhajú rozoznať jednu značku od druhej.

Každý CD - prehrávač je balíkom duševného vlastníctva. Jeho ochranná známka (logo výrobcu), jeho patentované vynálezy na nahrávacie a prehrávacie procesy a dokonca aj jeho estetický tvar a vzhľad (dizajn) sú chránenými predmetmi duševného vlastníctva.

S láskavým dovolením:
Sony Overseas SA

ZEMEPISNÉ OZNAČENIA

Zemepisné označenia sa týkajú určitých výrobkov, ktoré majú špecifické vlastnosti, s ktorými sú identifikovateľné a viažu sa na určité zemepisné miesto. Výrobky označené zemepisným označením často majú reputáciu konkrétnej kvality a práve z tohto dôvodu sú chránené národnými zákonmi a medzinárodnými dohodami. Napríklad šumivé víno z oblasti Champagne vo Francúzsku je jednoducho nazývané Champagne (šampanské), zatiaľ čo iné podobné výrobky, z iných oblastí, sa všeobecne označujú ako šumivé vína.

Švajčiarske čokolády sú dobrým príkladom zemepisného označenia zdroja. Chuť a kvalita čokolád vyrobených vo Švajčiarsku musí spĺňať požiadavky a štandardy charakteristické a špecifické pre túto krajinu. Ďalším príkladom zemepisného označenia je káva z Jamajky a Tequila z určitých častí Mexika.

Toblerone® je registrovanou ochrannou známkou spoločnosti Kraft Foods ©1986

Teraz, keď si už videl spôsoby, akými duševné vlastníctvo každý deň pôsobí na tvoj život, premýšľaj o tom aké cenné je duševné vlastníctvo pre teba a tvoj svet. Bez neho by bol svet omnoho menej zaujímavým miestom. Preto by sme mali spolupracovať na ochrane tých, ktorí tvoria a inovujú. Tvorivosť je najväčším svetovým prírodným zdrojom - nemali by sme ním plytvať.

Nabudúce, keď budeš chcieť stiahnuť z internetu pieseň bez zaplatenia, alebo si kúpiť falšovanú značku džínsov, PREMÝŠLAJ nad právami svojich obľúbených umelcov, ktorí pracovali na tom, aby vytvorili tvoje obľúbené melódie a návrhárov, ktorí vytvorili oblečenie, ktoré sa ti tak páči. A potom si predstav, ako by svet vyzeral bez ľudí vytvárajúcich produkty, ktoré sa ti tak páčia.

PREMÝŠLAJ, PREDSTAV SI, VYTVÁRAJ

To je tvoj vlastný svet duševného vlastníctva

Ďalšie informácie vám poskytne
Svetová organizácia duševného vlastníctva

Adresa:
34, chemin des Colombettes
P. O. Box 18
CH-1211 Geneva 20
Švajčiarsko

Telefón:
+41 22 338 91 11

Fax:
+41 22 733 54 28

E-mail:
wipo.mail@wipo.int

alebo jej Koordinačný úrad v New Yorku:

Adresa:
2, United Nations Plaza
Suite 2525
New York, N.Y. 10017
Spojené štáty americké

Telefón:
+1 212 963 6813

Fax:
+1 212 963 4801

E-mail:
wipo@un.org

Navštívte webovú stránku WIPO na adrese:
<http://www.wipo.int>
a objednajte si priamo v elektronickom
kníhkupectve WIPO na adrese:
<http://www.wipo.int/ebookshop>

Objednávky slovenského prekladu na adrese:

Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, Jána Švermu 43, 974 04 Banská Bystrica,
Tel.: 048/43 00 111, Fax: 048/ 41 32 563, <http://www.upv.sk>

„Preklad pôvodnej anglickej jazykovej verzie tejto publikácie a jej zverejnenie bolo uskutočnené s povolením Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO), ktorá je majiteľom autorských práv. Sekretariát WIPO nepreberá žiadnu zodpovednosť za preklad textu alebo zmenu údajov.“